

**МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И
ХРАНИТЕЛНАТА ПРОМИШЛЕННОСТ**

02-01-333/18.10.96г.

г.н. К. Косево
21.10.96 г. /

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Г- Н АСЕН МАНОВ

С Т А Н О В И Щ Е

**от КРЪСТЬО ТРЕНДАФИЛОВ - министър на
земеделието и хранителната промишленост**

по конституционно дело N 21 от 1996 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

В изпълнение на определението на Конституционния съд от 3 октомври 1996 г. по конституционно дело N 21 от 1996 г. и в указания 14-дневен срок, изразявам следното становище по искането от група народни представители в 37-то Народно събрание за установяване на противоконституционността на някои разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за

собствеността и ползването на земеделските земи /обн., ДВ, бр.79 от 17.09.1996 г./.

1. По § 2 от ЗИДЗСПЗЗ за изменение на чл.7, ал.1.

С изменението на чл.7, ал.1 от ЗСПЗЗ се цели уеднаквяването на минималните размери, до които е допустимо раздробяването на земеделските земи при разпореждане с тях както чрез гражданскоправни сделки /продажба, дарение, делба и др./, така и по административен ред /обезщетяване, оземляване/. Правната защита на земеделската земя от прекомерно раздробяване, съдържаща се в атакуваната разпоредба, всъщност е елемент от особената закрила на земята като основно национално богатство, дължима от държавата и обществото според чл.21 от Конституцията на Република България. Ето защо прилагането на изискването за минимални размери на земеделските имоти и при обезщетяване на собствениците, чиито земеделски земи не могат да бъдат възстановени, със земеделски земи от държавния или общинския поземлен фонд, неправилно се третира като нарушение на гарантираното от Конституцията право на собственост. Причина за тази неправилна квалификация очевидно е разглеждането на разпоредбата на чл.7, ал.1 изолирано от текста на чл.7, ал.2, който не е включен в предмета на посоченото дело. Изводът, който еднозначно може да бъде направен от съдържанието на тази норма, е: собствениците не се лишават от правото да бъдат обезщетени равностойно със земя, дори когато дължимата като обезщетение земеделска земя е с размери под минимално допустимите. В този случай обезщетяването със земя се извършва като на собствениците се предостави общ имот, с размери над минимално допустимите, в който всеки от тях притежава полагащата му се идеална част. Формирането на такива парцели дава възможност на един от съсобствениците с предимство пред съседите на лицата да изкупи частите на останалите.

Чрез предоставянето при обезщетяването на земеделска земя в съсобственост, когато поотделно полагащите се земеделски имоти са с размери под минимално допустимите, се гарантират както конституционните права на собствениците, така и общественият интерес от закрила на земеделската земя от прекомерното ѝ раздробяване, с цел запазване на ефективността ѝ като основно средство за производство на селскостопанска продукция.

2. По § 5 от ЗИДЗСПЗЗ относно чл.10, ал.1 - думите "които са притежавали преди образуването на трудовокооперативни земеделски стопанства или държавни земеделски стопанства".

Искането за признаване на посоченото изменение за противоконституционно е несъстоятелно и почива на изопаченото му тълкуване. Думите "които са притежавали *преди* образуването на трудовокооперативни земеделски стопанства или държавни земеделски стопанства" не изключват възстановяването на правата на онези собственици, чиито земи са били включени в Държавния поземлен фонд на основание чл.8, ал.2 и 3 от Закона за трудовата поземлена собственост от 09.04.1946 г. преди образуването на ТКЗС и ДЗС. Тези имоти отговарят на поставеното законово изискване - да са били притежавани преди образуването на ТКЗС и ДЗС. Обстоятелството, че те не са притежавани *при* образуване на ТКЗС и ДЗС, от което се черпи аргумент за лишаване на собствениците от законните им права, е правно ирелевантно. Такова условие за възстановяване на правата върху земеделските земи не се съдържа в диспозитива на атакуваната разпоредба. Правопораждащите факти са два:

а/ притежаване на земите преди образуване на ТКЗС и ДЗС - не към момента на образуването им;

б/ включването на земите в тези или други образувани въз основа на тях селскостопански организации.

В потвърждение на изложеното е и обстоятелството, че тази "хитроумна" разпоредба дословно повтаря текста на чл.10, ал.1 от ЗСПЗЗ в редакцията му по ДВ, бр.28 от 1992 г. и е въведена едновременно с разпоредбата на чл.10, ал.8, предвиждаща възстановяването на правата на собствениците до размерите, определени по отменения чл.8, ал.1 от ЗТПС, от която в искането на народните представители се черпят аргументи за противоконституционността на чл.10, ал.1.

3. По § 5, т.3 относно чл.10, ал.7.

Новият текст на чл.10, ал.7 е в съответствие с разпоредбата на чл.10б, ал.1, а тя не е и не е била предмет на атакуване пред Конституционния съд.

Според чл.10б, ал.1 от ЗСПЗЗ собствениците на земи, които са били включени в ТКЗС, *намиращи се в строителните граници на населените места* или извън тях и са застроени, или върху тях са проведени мероприятия, непозволяващи възстановяване на собствеността, се *обезщетяват* по тяхно искане по определен ред. Или правото на възстановяване на собствеността в тези два случая /земите да са застроени; върху земите да са проведени мероприятия, правни или фактически действия, които правят недопустимо възстановяването/ се замества от закона с даването на обезщетение в равностойни земи от държавния или общинския поземлен фонд.

Разпореждането със земята съобразно изискванията на закона към момента на извършване на разпоредителните действия представлява мероприятие, непозволяващо възстановяването на собствеността.

Твърдението, че е невъзможно правомерното придобиване на право на собственост върху внесени в ТКЗС частни земи, с което се прави опит да се обоснове противоконституционността на разпоредбата, не отразява действителното правно положение и не се споделя в правната доктрина и в съдебната практика.

Правото на разпореждане със земи, внесени в ТКЗС почива на чл.10, ал.4 от Примерния устав на ТКЗС /ДВ, бр.83/1968 г./, Закона за реда за прехвърляне на вещни права върху някои недвижими имоти и чл.25 от Закона за собствеността на гражданите. Напълно възможно е лицата, които са придобили собственост чрез продажба от ТКЗС, да са прехвърлили своите права на други правни субекти. Всички тези прехвърляния са законни и ЗСПЗЗ не създава предимства за бившите собственици. От съображения за запазване на правната сигурност законът оставя в сила всички извършени прехвърляния, а на бившите собственици осигурява обезщетение с равностойна държавна или общинска земя. Поради това изричното формулиране на съдържащия се в ЗСПЗЗ принцип за защита на правната сигурност в разпоредбата на чл.10, ал.7 не може да я постави в противоречие с гарантираните и защитени от чл.17, ал.1 и 3 от Конституцията права на собствениците. Напротив, незачитането на интересите на третите лица, добросъвестно придобили право на собственост върху земи, до което би се стигнало, ако се уважи искането, представлява акт на отрицание на конституционните принципи за гарантиране и защита на правото на собственост от закона и за неприкосновеност на частната собственост, чиято защита се претендира.

Действително, според чл.10, ал.7 в коя да е от редакциите му от 1992, 1993 и 1995 г., се възстановяват правата на собствениците на земи, включени в ТКЗС, ДЗС и др. селскостопански организации, които се намират в строителните граници на населените места, освен ако върху тях са извършени строежи или е учредено право на строеж. Когато не са налице тези изисквания по аргумент от противното следва, че те се възстановяват на бившия собственик. Но чл.10, ал.7 в старата си редакция не третира хипотезата, когато земите са променили своя собственик, затова се възстановява собствеността в реални граници и в пълнота.

Чл.10б, ал.1, както вече споменах, урежда правото на обезщетение на бившите собственици на земи, включени в ТКЗС, когато не могат да им се възстановят правата, понеже земите са застроени или са проведени мероприятия, непозволяващи възстановяването на собствеността.

В заключение: текстът на чл.10, ал.7 не противоречи на конституционните принципи, залегнали в чл.17, ал.1 и 3, а представлява тяхна защита; синхронизирането на разпоредбата с нормата на чл.10б, ал.1 от ЗСПЗЗ, както и въвеждането на легално определение за мероприятия, които не позволяват възстановяване на собствеността /§2а на ЗИДЗСПЗЗ/ не водят до неконституционосъобразност на тези текстове.

С последната редакция се изравняват правата на лицата купили парцели от ТКЗС, но непостроили сгради. Такова е и становището на проф.В.Таджер.

4. По § 5, т.6 относно чл.10, ал.12.

Аргументът за неоснователното оспорване на конституционосъобразността на новата ал.12 на чл.10 се съдържа в разпоредбата на чл.10б, ал.1 от ЗСПЗЗ. Застроените земи обхващат и прилежащите площи към сградите и съоръженията в нормативно определени размери. Те не представляват земеделска земя, съгласно чл.2, т.3 и 4 от ЗСПЗЗ и не подлежат на възстановяване на бившите собственици, а за тях им се дължи обезщетение. По силата на чл.10б, ал.4 са държавна собственост. Когато сградите са от имуществото на организации по § 12 от ПЗР на ЗСПЗЗ, лицата придобили права върху сградите, ползват и придобиват собствеността и върху незастроената част от земята около сградите до нормативно определените размери, съгласно чл.27, ал.6 от ЗСПЗЗ.

В цитираните разпоредби на ЗСПЗЗ се съдържа забраната за възстановяване на прилежащите към сгради и съоръжения земи, до нормативно определените размери, което опровергава твърдението за липса на такова

изискване в закона в досегашните му редакции и разкрива несъстоятелността на искането за обявяване на противоконституционността на чл.10, ал.12.

5. По § 8 относно чл.11, ал.4 от ЗСПЗЗ и § 10 относно чл.14, ал.8 от ЗСПЗЗ.

Разширителното тълкуване на приложеното поле на тези разпоредби, с което се обосновава противоконституционността им, не намира опора в закона. Двата признати от закона способа за възстановяване на правата върху земеделските земи /в стари съществуващи или възстановими граници и чрез план за земеразделяне/ намират алтернативно приложение. Поради това опасенията, че с измененията на тези текстове се създава възможност за отнемане на законно възстановени права на собствениците в стари граници, са несъстоятелни.

6. По § 12, т.1 относно чл.17, ал.3 от ЗСПЗЗ.

Искането е неоснователно. Аргументът, че при разполагането в съседство с плана за земеразделяне на земи, намиращи се в една и съща местност, се гарантират само правата на други собственици, чиито земи също се възстановяват с план за земеразделяне, но не и правата на тези собственици на земи, които се възстановяват в стари съществуващи или възстановими граници, е несъотносим към хипотезата на чл.17, ал.3. Възстановяването на земи в стари граници изключва изработването на план за земеразделяне. А разполагането на земите в съседство по реда на чл.17, ал.3 се извършва единствено с плана за земеразделяне. Механизмът на възстановяване на правата на собствениците /чрез план за земеразделяне или в стари граници/ подлежи на съдебен контрол по реда на чл.14, ал.3 от ЗСПЗЗ. Правата на собствениците по чл.14, ал.1, т.1 са гарантирани в достатъчна степен.

Правната възможност, по желание на собствениците, земите им в една и съща местност да се разположат в съседство при зачитане правата на другите правни субекти, което изрично се съдържа в разпоредбата на

чл.17, ал.3, не представлява нарушение на чл.19 от Конституцията. Напротив. Тя е израз на прокламираната от Конституцията в чл.19, ал.4 закрила на правото на сдружаване на гражданите и юридическите лица за постигане на стопански и социален напредък.

7. По § 20 в частта му, с която се създава § 20а от Допълнителните разпоредби на ЗСПЗЗ.

С тази разпоредба се дава легално определение на понятието "мероприятия", които не позволяват възстановяване собствеността на земите, върху които са изградени. Тази разпоредба е съобразена с чл.63 от Закона за териториално и селищно устройство и чл.303 от Правилника за приложението му. Със същата се цели еднаквото приложение на чл.10б от закона.

Редакцията на тази разпоредба с нищо не засяга конституционните права на собствениците.

Моля Ви господа конституционни съдии да имате предвид горните съображения при постановяване на решението си по делото.

С уважение,

МИНИСТЪР

/Кръстьо Грендафилов/

МИ/СТ19